

УДК 342.736

Світлана Андріївна Лубенець,

*викладач кафедри юридичних дисциплін Сумської філії
Харківського національного університету внутрішніх справ,
аспірант ХНУВС*

ІНСТИТУТ ЕЛЕКТРОННОЇ ПЕТИЦІЇ У ВЕЛИКОБРИТАНІЇ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Електронна петиція як вдосконалена форма комунікації громадян і влади, що вже давно і активно використовується у багатьох країнах світу, набуває все більшої популярності і в Україні. Однак, відносно недавнє інституційне утвердження е-петиції в нашій державі обумовлює необхідність вдосконалення законодавчого врегулювання даної сфери відносин, а отже, і її системного доктринального дослідження. З огляду на зазначене, з метою мінімізації ризиків повторення практичних помилок та використання лише ефективних правових формул потрібним та логічним є вивчення досвіду провідних країн Заходу.

Питання е-демократії стало предметом наукового розгляду різних вітчизняних та іноземних науковців, зокрема світовий досвід функціонування електронної демократії досліджували А. Митко, І. Лопушинський, В. Трухманов, В. В. Недбай, В. Несторович, С. Закірова та інші.

На нашу думку, однією із країн досвід, якої в даній сфері, в першу чергу, необхідно дослідити є Великобританія. Адже, це країна з давніми демократичними традиціями, що вперше запровадила народні петиції (право петиції було визнане за підданими ще у Біллі про права 1689), а перший масовий збір підписів тут відбувся ще у 1838 році Лондонською спілкою робітників за підготовлений нею законопроект «Народна хартія», в результаті в 1839 році народна петиція підтримана більш ніж 1,2 млн осіб була подана до Англійського парламенту [1, с. 26], до того ж, Велика Британія була однією з перших країн, яка запровадила систему електронних петицій. Тому в цьому аспекті саме досвід Великобританії є вкрай цікавим та потребує ретельного аналізу.

Становлення інституту електронної петиції у Великобританії відбувалось в декілька етапів:

1) 1999 рік – запровадження е-петицій на регіональному рівні, коли за підтримки щойно відновленого парламенту Шотландії

стартував проект E-Petitioner, на якому майже вперше в світі можна було надіслати через електронну форму свою пропозицію депутатам [1, с. 26];

2) 2006 рік – перша спроба організувати електронні петиції в масштабах усієї країни, з ініціативи тодішнього прем'єр-міністра Т. Блера на офіційному веб-сайті голови уряду number10.gov.uk було створено електронну форму, де будь-який британець міг запропонувати тему для петиції чи підписатися під іншими ініціативами [2, с. 19];

3) 2011 рік – відкриття нової платформи електронної петиції, яка була розроблена Кабінетом міністрів Великобританії для коаліційного уряду у 2010 році та запущена у серпні 2011 року за адресою <http://epetitions.direct.gov.uk>. Суттєва відмінність між урядовими сайтами, полягала в тому, що перший механізм передбачав більш лояльні умови подання, підтримання та розгляду е-петицій, а новий, навпаки, закріпив більш жорсткі правила. Зокрема, за попередньою формулою уряд гарантував офіційну відповідь на всі клопотання, які отримали підтримку принаймні 500 підписів, тоді як для нового сайту коаліційний уряд обіцяв надання відповіді на клопотання підтримані 10 000 підписів, а вразі набрання ним підтримки більш, ніж 100 000 підписів, забезпечення його обговорення на парламентських дебатах [3];

4) 2015 рік – модернізація британської системи електронних петицій, створення спільної системи е-петицій для Палати громад та уряду. Що дало змогу представникам громадськості звертатися з е-петиціями до Палати громад і водночас тиснути на уряд стосовно питань, які перебувають у їхній компетенції та гарантувало їм спроможність бути почутими водночас і урядом і парламентом. Нова система електронних петицій знаходиться в сумісній компетенції Палати громад та уряду і контролюється спеціально створеним Комітетом з петицій. Для виконання своїх функцій Комітет має право вчинити одну з таких дій: запитати додаткову інформацію в письмовому вигляді від заявників, уряду та інших відповідних організацій чи осіб; звернутися до уряду чи іншого державного органу з вимогою задовольнити клопотання петиції; надіслати запит до ще одного парламентського комітету з проханням розглянути тему, порушену в петиції, та висунути для обговорення клопотання. Комітет з петицій може

рекомендувати електронну петицію до обговорення у Вестмінстерському залі. Якщо Комітет з петицій вирішує, що клопотання слід обговорювати в Палаті громад парламенту, то робиться запит до комітету «задньолавників» (Backbench Business Committee). Крім того, Комітет має право не виносити на парламентські дебати питання, порушене в петиції, яка отримала понад 100 тисяч підписів, якщо воно останнім часом було або найближчим часом стане предметом обговорення в парламенті, а також відмовити в публікації е-петиції в разі недотримання вимог щодо клопотання, зокрема, якщо воно містить образу, жарти, комерційні пропозиції, не є предметом компетенції парламенту чи уряду тощо [4].

На сьогоднішній день, для створення електронної петиції необхідна первинна підтримка принаймні 6 осіб, перш ніж вона буде опублікована на сайті британського парламенту та стане доступною для підписання іншими людьми. Збір підписів триває протягом 6 місяців. Вимоги щодо кількості підписів не змінилися: 10 тисяч підписантів для отримання відповіді від уряду та 100 тисяч – для обговорення е-петиції на парламентських дебатах [4].

Якщо взяти загальну статистику роботи нової системи електронних петицій, то станом на 19 квітня 2018 року в системі було зареєстровано: 6499 всього петицій, 1822 відкритих петицій; 527 закритих петицій, 4150 відхилених; 15 петицій, які очікували відповідей уряду; 104 петицій, що отримали відповіді уряду; 7 петицій, які очікували дебатів у парламенті, 16 петицій, що наразі обговорювалися в парламенті та 1, що не обговорювалася у парламенті [5].

В Україні е-петиція може бути подана до Президента, Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України за умови підтримки її не менш як 25 000 підписів та до органів місцевого самоврядування за умови підтримки встановленою відповідним локальним нормативно-правовим актом кількістю підписів. Збір підписів триває не більше трьох місяців, можливий як на державних і муніципальних веб-порталах так і на громадських, закріплене право ініціатора особисто представити е-петицію на громадських та парламентських слуханнях. Все це на думку експерта групи «Електронна демократія» Реанімаційного пакету реформ

В. Афанасьєва, свідчить про те, що українське законодавство враховує найкращий європейський та світовий досвід [6].

Однак, незважаючи на перші позитивні кроки у запровадженні інституту електронної петиції, вважаємо, що її інституційне утвердження є незавершеним, таким, що перебуває на початковій стадії, а отже, потребує удосконалення механізму реалізації. Тому на нашу думку, з огляду на досвід Великобританії, можна зробити висновок, про унікальність і практичну доцільність застосування саме форми єдиної системи е-петицій для уряду і парламенту, її координаційне забезпечення спільним органом (Комітетом з петицій). Адже, саме така форма дає гарантію того, що актуальні проблеми та настрої суспільства будуть почуті обома гілками влади; забезпечує своєчасну, об'єктивну, повну оцінку предмета клопотання та прийняття більш кваліфікованого рішення щодо доцільності задоволення пропозицій, викладених в е-петиції. А також, вирішує певним чином проблеми щодо дублювання звернень з одного й того ж самого питання до різних органів влади та щодо неналежності повноважень предмета клопотання адресату. Враховуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що встановлення саме на постійній, а не ситуативній основі, системи співпраці між центральними органами державної влади з питань розгляду електронних петицій може бути для України одним із способів удосконалення інституційного механізму е-петиції і як наслідок встановлення продуктивного діалогу із громадськістю.

Список бібліографічних посилань

1. Недбай В. В. Народні петиції в політико-правовій системі: зарубіжний досвід // Юридичний науковий електронний журнал. 2014. № 6. URL: www.lsej.org.ua/6_2014/6.pdf (дата звернення: 04.04.2018).
2. Несторович Володимир. Інституційне утвердження електронних петицій в Україні в контексті зарубіжного досвіду. *Viche*. 2015. № 22. URL: <http://www.viche.info/journal/5005/> (дата звернення: 04.04.2018).
3. Taha Yasseri, Scott A. Hale and Helen Z. Margetts. Modeling the rise in Internet-based petitions. URL: <https://arxiv.org/pdf/1308.0239.pdf> (дата звернення: 04.04.2018).
4. Find out more about e-petitions. URL: <https://www.parliament.uk/get-involved/sign-a-petition/e-petitions/> (дата звернення: 04.04.2018).
5. Web-site of the Parliament of the United Kingdom. URL: <https://petition.parliament.uk/petitions?state=all> (дата звернення: 04.04.2018).

6. Закірова С. Електронні петиції в Україні: становлення системи та механізм дії // Центр досліджень соціальних комунікацій НБВУ : сайт. URL: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1576:elektronni-petitsiji-v-ukrajini-stanovlennya-sistemi-ta-mekhanizm-diji&catid=8&Itemid=350 (дата звернення: 04.04.2018).

Одержано 19.04.2018

УДК 341.1(477)

Юрій Вікторович Лук'яненко,

кандидат юридичних наук, заступник керівника

Роменської місцевої прокуратури Сумської області

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИЛУЧЕННЯ ПРЕДМЕТІВ ЗЛОЧИННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСОБИ

Щоденна робота працівників поліції при проведенні превентивних заходів протидії злочинності, виявленню та фіксації слідів і предметів злочину вказує на низку практичних проблем, зумовлених законодавчою прогалиною. Так, із метою дотримання конституційних прав і свобод людини та громадяни, засад кримінального судочинства на національному рівні визначені чіткі норми щодо доведення вини особи, причетної до вчинення конкретного кримінального правопорушення. Зокрема, згідно з вимогами ч. 3 ст. 62 Конституції України та рішення Конституційного Суду України від 20.10.2001 року № 12-рп/2011 обвинувачення не може ґрунтуватися на доказах, одержаних незаконним шляхом, тобто з порушенням конституційних прав і свобод людини та громадянина або встановлених законом порядку, засобів, джерел отримання таких доказів. Визнаватися допустимими і використовуватися як докази в кримінальному провадженні можуть тільки фактичні дані, отримані відповідно до вимог закону. Перевірка доказів на їх допустимість є найважливішою гарантією забезпечення прав і свобод особи в кримінальному процесі та ухвалення законного і справедливого рішення у справі.

Відповідно до приписів ст. 86 КПК України доказ визнається допустимим, якщо він отриманий у порядку, встановленому цим Кодексом. Недопустимий доказ не може бути використаний для прийняття процесуальних рішень, на нього не може посилятися суд при ухваленні судового рішення. Стаття 94 КПК України